

Diskriminacija Roma u obrazovanju

Romska zajednica suočena je sa raznim vidovima diskriminacije. U izveštaju iz 2014. godine pod nazivom “Diskriminacija romske dece u obrazovanju”, Evropska komisija se zalaže za holistički pristup u borbi za suzbijanje diskriminacije prema romskoj populaciji u školskom kontekstu. Zaključak izveštaja je da reforme zakonodavstva i politike koja se vodi prema Romima imaju uticaja na napredak u stavovima društva, ali teško dovode do trajnih promena. Ovaj izveštaj najviše pažnje posvećuje najčešćem i najštetnijem vidu diskriminacije romske dece u školama: segregaciji. Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) takođe smatra da diskriminacija romske dece predstavlja goruće ekonomsko pitanje, dok Svetska banka opisuje inkluziju Roma kao “makroekonomsku neophodnost”. Ako ostanu neobrazovani, Romi u odraslom dobu imaju izrazito ograničene mogućnosti za zaposlenje. Iz tog razloga, diskriminacija romske dece pokreće začarani krug uskraćenih prilika za zaposlenje i krajnjeg siromaštva i doprinosi činjenici da, čak i u visokorazvijenim zemljama Zapadne Evrope “71% romskih domaćinstava živi u bedi” koja se može uporediti sa najsiromašnijim delovima sveta (str. 13). Iz toga razloga su razmatranja društveno-ekonomske situacije od velike važnosti. Međutim, segregaciju romske dece treba takođe posmatrati kao kršenje prava propisanih od strane međunarodnog zakonodavstva.

Pored toga, uskraćivanje prava na ravnopravno obrazovanje naročito je štetno jer obrazovanje samo po sebi predstavlja nezamenljivo sredstvo za zaštitu i ostvarivanje drugih ljudskih prava. Obrazovanje pruža deci priliku da prihvate multikulturalizam, da usvoje načela tolerancije i da nauče da žive kao pripadnici pluralističkih društava. U slučajevima kada dolazi do segregacije Roma (ili bilo koje druge manjinske grupe), i romska i ne-romska deca su lišena ovih mogućnosti.

Evropska komisija razlikuje tri tipa segregacije Roma: (1) segregacija unutar škole; (2) segregacija između škola; (3) segregacija u “specijalne” škole za zaostale u razvoju. U nekoliko slučajeva prva dva tipa segregacije koji su izloženi na Evropskom sudu za ljudska prava ili na nacionalnim sudovima, roditelji ne-romske dece organizovali su proteste ispred škola buneći se protiv zajedničkog obrazovanja. Takvi protesti samo potvrđuju valjanost stavova izloženih u ovom izveštaju, ali iako se sve veći broj sudskih slučajeva zalaže za prava Roma, efikasnost promena u politici i zakonodavstvu umnogome zavisi od usklađenosti sa pokušajima iskorenjivanja stigme i stereotipa koji prate Rome. Segregacija romske dece u specijalne škole za decu ometenu u razvoju zauzima posebno mesto u ovom izveštaju. Takva deca su svakako diskriminisana i imaju male šanse da ikada budu uključena u redovne društvene tokove. Ovde postoje dva velika problema:

- romska deca čine veliku većinu u tim školama (najčešće kao rezultat pogrešno postavljenih dijagnoza).
- automatska i/ili potpuna segregacija dece (romske ili ne-romske) na osnovu zaostalosti u razvoju smatra se moralno potpuno pogrešnom.

Jedan zaprepašujući primer prevelikog broja Roma u specijalnim školama može se videti u Slovačkoj, gde romska deca imaju 28 puta veće šanse od svojih ne-romskih vršnjaka da budu

smeštena u takve škole. Takođe, procenjuje se da oko 50% ove dece ima pogrešnu dijagnozu i zapravo ne zaostaje u razvoju. Nažalost, ovo nije izolovan primer i može se naći širom Evrope. Na primer, u slučaju protiv Češke sud je takođe zaključio da je pogrešna dijagnoza dovela do tri vida diskriminacije: (a) pogrešne dijagnoze; (b) izolacije; (v) praćenja suviše uprošćenog nastavnog plana i programa.

Ovaj izveštaj posebno ukazuje na neophodnost pragmatične promene u pravcu što uspešnije inkluzije Roma u zemljama Evropske Unije. Primena Nacionalne strategije za integraciju Roma sada je neophodna u svim zemljama članicama. Da bi do toga došlo, nužno je ostvariti adekvatno finansiranje i dobru političku volju i iskoreniti diskriminatorne stavove na svim nivoima društva.

Pripremila Kejti Žavano za Centar za zaštitu dece u Jugoistočnoj Evropi, juli 2016.
Izvor: Report on Discrimination of Roma Children in Education (2014) European Commission Publication